

تحلیل جامعه‌شناختی رابطه بین اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی با نقش جنسیتی (دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور ساری)

مریم مالمیر (عضو هیات علمی مربی، گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران)

maryammalmir7@yahoo.com

فضه نوپور هولاری (عضو هیات علمی مربی، گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران)

Fezeh.nopour@gmail.com

شهرام ملانیا جلودار* (استادیار گروه علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران، نویسنده مسئول)

smollania@pnu.ac.ir

چکیده

تفاوت در نقش‌های جنسیتی یکی از مهمترین زمینه‌های تجربی زیستی در بین مردان و زنان است که در سراسر جوامع و فرهنگ‌ها وجود دارد و تقسیم نقش‌های جنسیتی از دوران کودکی و در مرحله جامعه‌پذیری آغاز و در همه عرصه‌های زندگی نمود می‌یابد. هدف تحقیق حاضر مطالعه جامعه‌شناختی رابطه بین اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه با نقش جنسیتی (دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور ساری) در سال ۱۴۰۲ می‌باشد. پژوهش حاضر از لحاظ هدف، از نوع کاربردی، از لحاظ نوع روش پیمایشی می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور ساری که تعداد آنها برابر ۲۴۵۰ نفر می‌باشد. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۹۵ نفر برآورد گردید. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که هر پنج مولفه اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی با متغیر نقش جنسیتی رابطه مستقیم و معنی‌داری دارند. و نهایتاً ۴ مولفه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی، میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی و میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی توانستند ۳۳ درصد از واریانس متغیر وابسته تحقیق را تبیین نمایند.

واژه‌های کلیدی: اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی، تلفن همراه، نقش جنسیتی، شهر ساری

۱. مقدمه

تفاوت در نقش‌های جنسیتی یکی از مهمترین زمینه‌های تجربی زیستی در بین مردان و زنان است که در سراسر جوامع و فرهنگ‌ها وجود دارد و تقسیم نقش‌های جنسیتی از دوران کودکی و در مرحله جامعه‌پذیری آغاز و در همه عرصه‌های زندگی نمود می‌یابد. در یک تعریف کلی نقش‌های جنسیتی به انتظارات رفتاری که از دو جنس در موقعیت‌های گوناگون و بر اساس هنجارهای جامعه انتظار می‌رود اطلاق می‌شود (لیندسی، ۲۰۱۱:۲).

علاوه بر تغییراتی که از لحاظ ساختار فیزیولوژیکی و روانی بین زن و مرد وجود دارد، شیوه نگرش و نحوه تربیت نیز از همان روزهای اولیه زندگی برای نوزاد دختر و پسر متفاوت است. جنسیت فرد بر حسب مذکر یا مونث بودن از اهمیت زیادی برخوردار است. اولین پرسش پس از متولد شدن نوزاد درباره دختر یا پسر بودن اوست. جنسیت فرزند برای بسیاری از والدین مهم است. بررسی بسیار گسترده‌ای توسط پیترسون و دیگران صورت گرفت که نشان داده ۹۰ درصد از مردان و ۹۲ درصد زنان آرزو داشتند فرزندشان پسر باشد (مجیدی قهرودی و سلطان محمدی، ۱۳۹۰:۳۸).

به عبارت دیگر نقش‌های جنسیتی رفتارهایی است که مردان یا زنان جامعه برای شناساندن خود به منزله یک زن یا مرد انجام می‌دهند و فرهنگ آن جامعه این رفتارها، نگرش‌ها و انگیزه‌ها را برای مردان و زنان شایسته و مناسب می‌داند و آن را تشویق می‌کند و انتظار دارد هر جنس، نقش‌های مرتبط را انجام دهد (فلاحی، ۱۳۹۵:۴۱).

از جمله عوامل مهمی که می‌تواند بر نقش‌های جنسی تاثیرگذار باشد می‌توان به رسانه‌ها و بخصوص شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه اشاره کرد. امروزه، گسترش فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی، بر ابعاد مختلف زندگی بشر (سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، امنیتی و اقتصادی) تاثیر گذاشته است. با کم‌رنگ شدن اهمیت زمان و مکان و بی‌نیازی به مکان مشترک برای برقرار ارتباط، افراد به شکل بسیار آسان‌تری می‌توانند در فضای مجازی با یکدیگر ارتباط برقرار کنند. این شکل جدید برقراری ارتباط موجب تحول در فرهنگ و هویت جوامع می‌شود (خواجه-شکوهی، ۱۳۹۲:۱۰۵).

از زمان ایجاد اولین شبکه اجتماعی مجازی تاکنون هزاران نوع از این دست وب سایت‌ها در سطح جهان ایجاد شده‌اند. در حال حاضر شبکه‌های اجتماعی مجازی به یکی از مهم‌ترین ابزارهای ارتباطی در سطح جامعه و جهان تبدیل شده و از شهرت فراوانی برخوردار هستند (پمپک و همکاران، ۲۰۰۹:۲۳۰).

شبکه‌های اجتماعی به خودی خود ابزاری ضروری است، اما استفاده بیش از حد و نادرست از آن خطر اعتیاد را در پی دارد که این پدیده مشکل عمده‌ای را برای بهداشت روانی جامعه ایجاد کرده است. با این وجود تحقیقات ضد و نقیضی در زمینه اثرات اینترنت بر کاربران وجود دارد (همان، ۲۳۲). دل‌معتقد است شبکه‌های اجتماعی مانند تکنولوژی‌های دیگر که سبب تنبلی‌های جسمی می‌شوند، کم تحرکی را تقویت نموده و تلاش برای برقراری روابط با دیگران را در دنیای واقعی کاهش می‌دهد و در نتیجه می‌تواند منجر به انزوای اجتماعی گردد- (کیم و یون، ۲۰۰۸:۲۰۱).

به دلیل اهمیت فراوان نقش‌های جنسیتی در بین شهروندان شهر ساری و با توجه به تاثیر عوامل فراوان و البته عدم مطالعه تاثیر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه بر نقش جنسیتی، هدف اصلی تحقیق حاضر پاسخگویی به این پرسش است که آیا استفاده از شبکه‌های اجتماعی با هویت جنسیتی دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور ساری رابطه‌ی معناداری دارد؟

1- Lindsey

2- Pempek

3- Dell

4- Kim & Yun

۲. مبانی نظری تحقیق

تفاوت در نقش‌های جنسیتی یکی از مهمترین زمینه‌های تجربه زیسته در بین زنان و مردان است که در سراسر جوامع و فرهنگ‌ها وجود دارد و تقسیم نقش‌های جنسیتی از دوران کودکی و در مرحله جامعه‌پذیری آغاز و در همه عرصه‌های زندگی نمود می‌یابد. در یک تعریف کلی نقش‌های جنسیتی به انتظارات رفتاری که از دو جنس در موقعیت‌های گوناگون و بر اساس هنجارهای جامعه انتظار می‌رود اطلاق می‌شود (لیندسی، ۲۰۱۱: ۲). به عبارت دیگر نقش‌های جنسیتی رفتارهایی است که مردان و یا زنان جامعه برای شناساندن خود به منزله یک زن یا مرد انجام می‌دهند و فرهنگ آن جامعه این رفتارها، نگرش‌ها و انگیزه‌ها را برای زنان و مردان شایسته و مناسب می‌داند و آن را تشویق می‌کند و انتظار دارد هر جنس نقش‌های مرتبط را انجام دهد (فلاحتی، ۱۳۹۵: ۳۴).

مفهوم هویت در جامعه‌شناسی مفهومی چند بعدی است. هویت به درک و تلقی مردم از اینکه چه کسی هستند و چه چیزی برایشان معنادار است مربوط می‌شود. این درک و تلقی‌ها در پیوند با خصوصیات معینی شکل می‌گیرد که بر سایر منابع معنایی اولویت دارند. برخی از این منابع اصلی هویت از نظر گیدنز عبارت‌اند از جنسیت، ملیت یا قومیت و طبقه اجتماعی (قاضی نژاد و شاکری، ۱۳۹۱: ۱۸۷).

جامعه‌شناسان اغلب از دو نوع هویت اجتماعی و شخصی سخن می‌گویند. هویت اجتماعی به معنی ویژگی‌هایی است که از طرف دیگران به فرد نسبت داده می‌شود و بعد جمعی دارند. اما هویت شخصی به معنای فرآیند رشد و تکوین شخصی است که از طریق آن معنای یگانه و منحصر به فردی از خویشتن خود و مناسباتمان با جهان پیرامون خود خلق می‌کنیم (گیدنز، ۱۳۸۶: ۴۵).

جامعه‌پذیری جنسیتی فرآیندی است که طی آن، مردان و زنان با ارزش‌ها و هنجارهای مسلط جامعه در زمینه رفتارهای مقبول برای هر جنس آشنا می‌شوند و از طریق نظام نظارت اجتماعی به هم‌نوایی با این ارزش‌ها و هنجارها وادار و ترغیب می‌گردند. در این وضعیت، جنسیت یعنی مرد یا زن بودن دربردارنده مجموعه‌ای از رفتارهایی است که درون هر جامعه برای مردان و زنان شایسته و مناسب محسوب می‌شوند. گیدنز نیز بر این عقیده است که جنسیت بیولوژیک چیزی است که از هنگام تولد در زنان و مردان وجود دارد؛ ولی زنانگی و مردانگی یا جنسیت اجتماعی، از طریق الگوپذیری و آموزش اجتماعی به دست می‌آید. بنابراین، تفاوت‌های جنسیتی تعیین زیست‌شناختی ندارند، بلکه به صورت فرهنگی خلق می‌شوند (همان: ۴۷).

بر این اساس فرض اصلی رویکرد جامعه‌پذیری جنسیتی این است که احساس ترس و خطر زنان در عرصه‌های اجتماعی در محیط‌های خاص جامعه‌پذیری و زندگی اجتماعی آنان ریشه دارد که استانداردهای دوگانه و گفتمان‌های تربیتی مردانه-زنانه و نیز نظام‌های حفاظت و عملکردهای کنترلی و انضباطی ویژه حاکم بر آنها معانی هستی‌شناختی (هویتی-شخصیتی)، شیوه تفکر و نیز الگوهای کنشی و تعاملی خاصی را در ذهنیت مشترک دو جنس وارد و برجسته می‌سازد. طبق چنین آموزه‌ها و استانداردهایی، فرآیندهای محدودیت‌پذیری، نظارت اجتماعی و حتی شخصی بر رفتار و تعامل، پذیرش ناتوانی و آسیب‌پذیری بیشتر در زنان نسبت به مردان و لزوم پرهیز از حضور اجتماعی روزمره در زمان‌ها و مکان‌های خاص، از ساز و کارهای معمول موثر در افزایش احساس ناامنی در میان زنان و دختران مذکور است که صاحب‌نظران رویکرد جامعه‌پذیری جنسیتی در تحلیل مسئله ترس از جرم بر آن تاکید می‌ورزند (قاضی نژاد و شاکری، ۱۳۹۱: ۱۹۰).

تفاوت‌های جنسی زن و مرد در سایه تفاوت‌های رفتاری اطرافیان تکمیل می‌شود. مثلاً مرد قوی‌تر است، استقلال و اتکا به نفس بیشتری دارد، حادثه‌جوتر، پرخاشگرت‌تر، جاه‌طلب‌تر و کنج‌کاو‌تر از زن است. استعداد مکانیکی و تجسم فضایی‌شان هم نسبت به زنان بیشتر است، و زنان از نظر بدنی و روانی زودتر از مرد بالغ می‌شوند و مهارت‌های کلامی و مخصوصاً سیالی کلامی در آنها بیشتر و بهتر از مردان است. به مراقبت و توجه دیگران تمایل نشان می‌دهند، زود جوش‌تر و سازگارتر نسبت به مردان هستند و دنیا را با دیدی اخلاقی و زیباشناسی می‌بینند (رئیسی، ۱۳۸۸: ۶۹).

کارکردگرایان در بررسی نقش‌های جنسیتی در جوامع ابتدایی به این نتیجه رسیدند که تقسیم جنسیتی در آن دوران کاملاً مشخص، مجزا و پر اهمیت بوده است، به طوری که مردان وظیفه نان‌آوری را بر عهده داشتند و به همین منظور ساعات زیادی را دور از خانه می‌گذراندند و

این در حالی است که زنان درگیر نقش‌های فرزندآوری و نگهداری از مزرعه و رسیدگی به امور خانه بودند. کودکان نیز دارای کارکردهای موثری همچون کمک در امور منزل و مزرعه بودند که با بزرگ شدن آنها این نقش‌ها نیز تغییر می‌کند، به طوری که زنان در امور اقتصادی وابسته به مردان بوده و ارزش کار مردان بر ارزش کار زنان تفوق داشته و مردان از منزلت اجتماعی بالاتری برخوردارند (لیندسی، ۲۰۱۱: ۶). در حالی که تئوری‌های کارکردگرایی و تضاد در سطح کلان به بررسی تقسیم نقش‌های جنسیتی می‌پردازند، تئوری کنش متقابل نمادین در سطح خرد به بررسی تقسیم نقش‌های جنسیتی می‌پردازد. بر اساس این تئوری رفتار اجتماعی به نقش‌ها و پایگاه‌هایی که مورد پذیرش است، بستگی دارد و رفتار اجتماعی، بر اساس گروهی که فرد بدان تعلق دارد و نهادهایی که در آن ایفای وظیفه می‌کند، شکل می‌گیرد. در این دیدگاه نماد، محور کنش‌هاست، بنابراین همه کنش‌های متقابل میان افراد انسانی متضمن تبادل نمادهاست و هنگامی که افراد در کنش متقابل با دیگران قرار می‌گیرند، به طور مداوم در جست و جوی سرخ‌هایی هستند، برای اینکه چه نوع رفتاری در آن زمینه مناسب است و اینکه چگونه آن چه را که منظور دیگران است تعبیر کنند (گیدنز، ۱۷۲: ۱۳۸۶).

بر اساس این رویکرد رفتارهای جنسیتی به شکل عینی در جامعه وجود ندارد و ماحصل ساختارهای اجتماعی است که ویژگی‌های رفتاری را به زنانه و مردانه تقسیم می‌کند. دنزین معتقد است که مفهومی همچون جنسیت را باید به معانی که افراد در ارتباط با یکدیگر ایجاد می‌کنند ریشه‌یابی کرد. مهمترین مباحث مربوط به نقش‌های جنسیتی در این رویکرد متعلق به دیدگاه اروینگ گافمن است که بهترین روش تحلیل کنش متقابل را در نظر گرفتن در وضعیت صحنه تئاتر می‌داند و معتقد است افراد نقش‌های مختلفی را برای مورد تایید قرار گرفتن اجرا می‌کنند. گافمن معتقد است برخی از این نقش‌ها در این صحنه برای زنان و برخی برای مردان تعریف شده‌اند و همین امر منجر به الگوهای رفتارهای جنسیتی و یا برجسب جنسیتی می‌شود. این الگوها هنگامی که دو جنس از یکدیگر به عنوان جنس مخالف یاد می‌کنند، تقویت می‌شود و در نتیجه رفتارها به جای آنکه منجر به تقویت ارتباط دو جنس شود، منجر به جدایی و تفکیک نقش‌های جنسیتی می‌شود (همان: ۱۷۳).

اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی اینترنتی اصطلاح وسیعی است که تنوع گسترده‌ای از رفتارها و مشکلات مربوط به کنترل سواس و انگیزش را در بر می‌گیرد. مانند تمامی انواع اعتیادها دیگر، اعتیاد شبکه‌های اجتماعی اینترنتی نوعی اختلال و بی‌نظمی روانی اجتماعی با مشخصه‌هایی چون عمل (نیاز به افزایش زمان لازم برای کسب مطلوبیت برابر با زمان‌های اولیه استفاده)، علایم کناره‌گیری (به ویژه اضطراب، بی‌حوصلگی)، اختلالات عاطفی (افسردگی، تندخویی، بدخلقی) و از هم‌گسیختگی روابط و مناسبات اجتماعی (کاهش و یا فقدان روابط اجتماعی به لحاظ کمی یا کیفی) است (خانجانی و اکبری، ۱۱۴: ۱۳۹۰).

مطالعه نحوه ورود تلفن همراه به زندگی انسان‌ها نشان‌دهنده این واقعیت است که تا این زمان هیچ فن‌آوری نتوانسته است با این سرعت رشد ویروس‌گونه و فراگیر داشته باشد، به نحوی که تمامی اقشار جامعه (پیر، جوان، زن، مرد، بیسواد، باسواد) از آن استقبال و استفاده کنند. در طی یک دوره ده‌ساله افزایش تلفن همراه در بین مردم در مقایسه با سایر سیستم‌های مخابراتی مانند تلفن همراه و اینترنت سه برابر بیشتر بوده است (بلینا و میسونی، ۱۷: ۲۰۰۹).

امروزه مراکز درمانی خاصی ویژه معتادان به تلفن همراه و رفتارهای مشکل‌دار در حال فعالیت می‌باشد، بیشترین این مراکز در ژاپن وجود دارد. بسیاری از جوانان ژاپنی عنوان کردند که تلفن همراه برایشان همانند هوا و شاید غذا است و بدون آن نمی‌توانند زندگی کنند (لارامی، ۲۰۰۷: ۹۸).

شکل یک شبکه اجتماعی به تعیین میزان سودمندی شبکه برای افراد آن شبکه کمک می‌کند. به طور جزئی شبکه‌های محکم برای اعضایشان نسبت به شبکه‌هایی که تعداد زیادی اتصالات ضعیف برای افراد خارج از شبکه اصلی دارند، کمتر مفید واقع می‌شوند. بیشتر شبکه‌های باز

1- Denzin

2- Bellina

3- Missoni

با اتصالات اجتماعی و رشته‌های ضعیف، شانس بیشتری برای دسترسی به ایده‌ها و دست‌آوردهای جدید نسبت به شبکه‌های بسته با رشته‌های طویل فراهم می‌آورد. به بیان دیگر گروهی از دوستان که تنها دارای ارتباط با یکدیگر هستند، اطلاعات و دست‌آوردهای یکسانی را به اشتراک می‌گذارند. اما گروهی از افراد که دارای ارتباط با بخش‌های اجتماعی دیگر هستند شانس بیشتری برای دسترسی به محدوده وسیع‌تری از اطلاعات دارند. افراد برای دستیابی به موفقیت بهتر است که با شبکه‌های گوناگونی ارتباط داشته باشند تا اینکه ارتباطات زیادی درون یک شبکه داشته باشند. به طور مشابه افراد می‌توانند تأثیرگذاری و ایفای نقش به عنوان واسطه در برقراری ارتباط بین دو شبکه که به هم متصل نیستند را تمرین کنند. این کار پر کردن سوراخ‌های ساختاری نامیده می‌شود (چانگ، ۲۰۱۳: ۱۰۱).

یکی از نظریه‌های مطرح در حوزه علوم ارتباطات نظریه کاشت است. نظریه کاشت بر آثار تدریجی و درازمدت رسانه‌ها به ویژه تلویزیون بر شکل‌گیری تصویر ذهنی مخاطبان از دنیای اطراف و مفهوم‌سازی آنان از واقعیت اجتماعی تأکید می‌کند. جرج گرینر واضع نظریه کاشت، در دهه ۱۹۶۰ تحقیقاتی را با عنوان شاخص‌های فرهنگی شروع کرد تا تأثیر تماشای تلویزیون بر باورها و دیدگاه‌های بینندگان درباره جهان واقعی را بررسی کند.

بر اساس نظریات اندیشمند برزیلی پائولو فریره، روش‌های ارتباطی یک جانبه که در آن همیشه فردی متکلم وحده و فرد دیگر صرفاً گیرنده پیام است، از دوران کودکی به فرد تحمیل شده و امکان مساوی و برابر در برقراری ارتباط را از او سلب می‌کند. این روش به تدریج الگویی نامتعادل را به انسان تفهیم می‌کند که او آن را فرهنگ سکوت می‌نامد و درست به این دلیل است که فریره ایجاد زمینه گفت‌گو و ارتباط دو طرفه را که در آن شنونده قدرت و مجال سخن گفتن می‌یابد، توانمندسازی نام نهاده است.

گرینر می‌گوید: برنامه‌های تلویزیونی همانند بذری که کاشته می‌شود و سپس رشد می‌کند آثاری بر روی مخاطبان باقی می‌گذارد و این برنامه‌ها آثاری دارد که عموماً منفی است. گرینر معتقد است که تلویزیون به صورت بازوی فرهنگی اصلی جامعه آمریکا درآمده است. گرینر و همکاران وی نوشته‌اند: دستگاه تلویزیون یک عضو اصلی خانواده شده است، کسی که بیشتر اوقات بیشتر داستان‌ها را می‌گوید. گرینر در مطالعات خود بین مخاطبان پرمصرف و کم‌مصرف تفاوت قائل می‌شود. به اعتقاد او تماشاگران پرمصرف تلویزیون اغلب تصویری از دنیا دارند که به دنیای تلویزیون نزدیک‌تر است (احیایی، ۱۳۹۴).

پائولو فریره، تمام تلاش خود را در بستر آموزش انجام داد، اما شیوه و راهی را که برگزید به تدریج به یک سرمشق بدل شد. تلاشش بر این بود که مردمان فقیر و ستمدیده که در چنبره نیازها و مشکلاتشان گرفتار آمده‌اند، از درون به درجه‌ای از شناخت و آگاهی از سرنوشت و پیرامون خود برسند که زمینه رهائی آنها از شرایط بیچارگی و درماندگی فراهم شود و به گفته خودش فرآیند هشیارسازی را پی‌ریزی کند. شیوه و راه پائولو فریره، بعدها مرزهای برزیل را در نوردید و سرزمین آمریکای لاتین را فرا گرفت و سپس به قاره آفریقا و کشورهای دیگر رسید (بشیر و افراسیابی، ۱۳۹۱).

فضای مجازی، محیطی مشتمل بر شبکه‌های آن‌لاین و آن‌ارشیک است که برای تبادل نسبتاً بدون میانجی میان افراد را بوجود می‌آورد (کاستلز، ۱۷: ۱۳۸۵). اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی اینترنتی اصطلاح وسیعی است که تنوع گسترده‌ای از رفتارها و مشکلات مربوط به کنترل وسواس و انگیزش را در بر می‌گیرد. مانند تمامی انواع اعتیادها، دیگر، اعتیاد شبکه‌های اجتماعی اینترنتی نوعی اختلال و بی‌نظمی روانی اجتماعی با مشخصه‌هایی چون عمل (نیاز به افزایش زمان لازم برای کسب مطلوبیت برابر با زمان‌های اولیه استفاده)، علائم کناره‌گیری (به ویژه اضطراب، بی‌حوصلگی)، اختلالات عاطفی (افسردگی، تند خوئی، بدخلقی) و از هم‌گسیختگی روابط و مناسبات اجتماعی - (کاهش و یا فقدان روابط اجتماعی به لحاظ کمی یا کیفی) است (خانجانی و اکبری، ۱۳۹۰: ۱۱۴).

نقش جنسیتی مفهومی است که فرد از خود به عنوان یک زن یا مرد دارد، آن گونه که در جمله‌های من پسرم یا دخترم منعکس است - (حمزوی و قربانی‌نیا، ۱۳۸۶: ۶۱). در یک تعریف کلی نقش‌های جنسیتی به انتظارات رفتاری که از دو جنس در موقعیت‌های گوناگون و بر

اساس هنجارهای جامعه انتظار می‌رود اطلاق می‌شود (لیندسی، ۲۰۱۱: ۲). به عبارت دیگر نقش‌های جنسیتی رفتارهایی است که مردان و یا زنان جامعه برای شناساندن خود به منزله یک زن یا مرد انجام می‌دهند و فرهنگ آن جامعه این رفتارها، نگرش‌ها و انگیزه‌ها را برای زنان و مردان شایسته و مناسب می‌داند و آن را تشویق می‌کند و انتظار دارد هر جنس نقش‌های مرتبط را انجام دهد (فلاحتی، ۱۳۹۵: ۳۴).

استفاده از تلفن‌های هوشمند به طور چشمگیری در سراسر جهان افزایش یافته است و به تغییر عمیق در تعاملات بین فردی کمک می‌کند. آنها به رسانه اصلی تعامل انسانی تبدیل شده‌اند و در نتیجه اعتیاد به گوشی‌های هوشمند به یک واقعیت امروزی تبدیل شده است. تحقیقات اخیر در مورد اعتیاد به گوشی‌های هوشمند، توضیحات متنوعی را در رابطه با همبستگی بین جنسیت و اعتیاد ارائه کرده است. بنابراین، این مطالعه با هدف تجزیه و تحلیل همبستگی و واریانس بین اعتیاد به گوشی‌های هوشمند، جنسیت انجام شده است. که در ادامه به تحقیقات انجام شده در این خصوص پرداخته می‌شود.

کنعانی (۱۳۹۶) تحقیقی با عنوان بررسی تأثیر رسانه‌های اجتماعی بر نقش جنسیتی مادران و دختران: مطالعه‌ای در شهر رشت انجام داده است. نتایج تحقیق نشان داد که مادران، میزان نقش جنسیتی بالاتری نسبت به دختران دارند. این تفاوت‌های هویتی بین دو نسل مادران و دختران در ابعاد مختلف میزان و انگیزه استفاده از رسانه‌ی ملی، ماهواره و شبکه‌های اجتماعی مجازی نیز مشاهده می‌گردد.

فلاحتی (۱۳۹۵) تحقیقی با عنوان نگرش به هویت جنسی در نسبت با قومیت و جنسیت انجام داد. نتایج تحقیق نشان داد که دیدگاه سنتی به هویت جنسی در بین دانشجویان وجود ندارد و نگرش‌ها در سطح حرفه‌ای و لیبرال قرار دارد.

احیایی (۱۳۹۴) تحقیقی با عنوان تحلیل رابطه استفاده از شبکه اجتماعی فیس‌بوک با نقش جنسیتی در بین دانشجویان دانشگاه تبریز انجام داده است. یافته‌های پژوهش، حاکی از آن است که نقش جنسیتی کاربران، تحت تأثیر عضویت در فیس‌بوک قرار دارد. استفاده زیاد و مداوم از فیس‌بوک می‌تواند جریان هویت‌یابی جنسیتی را با اختلال رو به رو کند.

خسروی (۱۳۹۴) تحقیقی با عنوان تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر سلامت روحی و روانی افراد جامعه در ایران، انجام داد. نتیجه آنکه رشد روزافزون شبکه‌های اجتماعی در فضای مجازی باعث شده تا این شبکه‌ها به وسیله ارتباطی ضروری تبدیل شوند و با توجه به تأثیر این شبکه‌ها، گمان نمی‌رود که استفاده از آنها در آینده‌ای نزدیک کاهش یابد و این خود کاربران هستند که باید آگاهانه تصمیم بگیرند که به چه نحوی در مسیر صحیح و در جهت تعالی خرد جمعی از این شبکه‌ها استفاده نمایند.

بشیر و افراسیابی (۱۳۹۱) تحقیقی با عنوان شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و سبک زندگی جوانان: مطالعه موردی بزرگ‌ترین جامعه مجازی ایرانیان انجام دادند. نتایج تحقیق نشان داد که میان عضویت در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی با مقوله‌هایی نظیر نحوه ارتباط با جنس مخالف و شیوه محاورات اعضا در محیط بیرونی ارتباط وجود دارد؛ بنابراین می‌توان گفت میان عضویت در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و سبک زندگی جوانان ارتباط وجود دارد.

در پژوهش‌های سهرابی و همکاران (۱۳۸۹) بر روی دانش‌آموزان دبیرستانی تهران، پر مصرف‌ترین ساکنان منطقه ۲ غرب تهران از اینترنت و کاربران کافی‌نت‌های تهران انجام شد، همگی بیانگر وجود رابطه بین انزوای اجتماعی، افسردگی و کاهش ارتباط خانوادگی با اعتیاد به اینترنت و مصرف زیاد آن بود.

بولین و هری (۲۰۱۳) به این نتیجه رسیدند که هر چه جوانان زمان بیشتری را با اینترنت سر کنند، در مقابل از میزان زمانی که صرف محیط اجتماعی واقعی‌شان خواهند کرد، کاسته خواهد شد. به علاوه جوانان معتاد به اینترنت همانند سایر معتادان، دچار علائم و شاخصه‌های اعتیادی مشخص هستند. فعالیت‌های اعتیادآمیز زنان، عموماً بازی‌های پرخاشگرانه، سایت‌های هرزه‌نگاری و فعالیت‌های اعتیادآمیز مردان نیز عموماً تشکیل دوستی‌های حمایت‌گرانه، دوستیابی و یا گلابه از شوهران در اتاق‌های چت است.

تحقیقی با عنوان " بررسی رابطه بین استفاده از رسانه و علائم افسردگی در بین جوانان متنوع جنسیتی: یافته‌های مطالعه روزهای سلامت روان" در سال ۲۰۲۴ توسط کلینگر و همکاران انجام شد. یافته‌ها بر رابطه پیچیده بین استفاده از رسانه و علائم افسردگی در میان جوانان با تنوع جنسیتی تأکید می‌کند و بر نقش تعدیل‌کننده جنسیت تأکید می‌کند. این نتایج بر نیاز به رویکردهای حساس به جنسیت در مداخلات سواد رسانه‌ای و سلامت روان تأکید می‌کند. ذینفعان باید از خطرات و مزایای انواع مختلف رسانه برای تقویت تعامل سالم رسانه آگاه باشند.

یینگ و هویی^۲ (۲۰۲۳) در مطالعه‌شان نشان دادند که بین جنسیت و اعتیاد به گوشی‌های هوشمند همبستگی وجود ندارد، بلکه بین اعتیاد به گوشی‌های هوشمند و دلبستگی بین فردی همبستگی مثبت وجود دارد. این همبستگی مثبت نشان می‌دهد که هر دو گروه اعتیاد بالا و متوسط در دلبستگی بین فردی خود نامنی نشان می‌دهند. بنابراین، برای کاهش شیوع اعتیاد ناسالم به گوشی‌های هوشمند، حفظ روابط بین فردی سالم پیشنهاد می‌شود.

کوینه^۳ و همکاران (۲۰۲۳) در تحقیق‌شان از میان افراد شرایط در سن ۱۰ الی ۱۷ ساله در ایالات متحده آمریکا، بر روی نمونه ۱۲۳۱ نفر این سوال را مطرح نمودند که آیا نقش جنسیتی با استفاده از رسانه‌های اجتماعی و سلامت روان در میان جوانان مرتبط است؟ نتایج نشان می‌دهد که هویت جنسی در بررسی استفاده از رسانه‌های اجتماعی و سلامت روان جوانان یک تعدیل‌کننده کلیدی است و باید در مطالعات پیش‌رونده گنجانده شود.

حضور در مدرسه‌ای با برنامه سواد رسانه‌ای قوی نیز برای همه جوانان با نتایج مثبت همراه بود (کورتسی^۴ و دیگران، ۲۰۲۰ & کلس^۵ و دیگران ۲۰۲۰).

ویندهام^۶ (۲۰۰۸) نیز در تحقیقی رابطه میان درگیری روابط اینترنتی و تغییرات روان‌شناختی را بر روی ۶۱۴ دانش‌آموز پس از استفاده مداوم ۳۵ ماهه از اینترنت مورد بررسی قرار داد. پس از پایان این پژوهش افت تحصیلی، رفتارهای پر خطر و انزوای اجتماعی در آزمودنی‌ها به وضوح دیده شد. ین^۷ و همکاران (۲۰۰۷) به مقایسه ویژگی‌های روان‌شناختی، شخصیتی و اجتماعی دانشجویانی که استفاده مفرط از اینترنت در مقابل سایر دانشجویان، پرداختند. نتایج پژوهش‌های آنها نشان داد که میزان افسردگی، اضطراب، افکار خودکشی، بیش‌فعالی، هراس، ترس اجتماعی، پرخاشگری و خشونت و رفتارهای ضد اجتماعی در دانشجویانی که به اعتیاد اینترنت مبتلا بودند از سایرین بیشتر بود. فیوریتو^۸ و همکاران (۲۰۰۴) بیان کردند که ارتباط معنادار و واضحی میان ساعات هفتگی استفاده از شبکه‌های اجتماعی و نمرات سلامت روان وجود دارد. یافته‌های آنان نشان داد ارتباط میان استفاده از اینترنت و اختلال‌های روانی احتمالاً رو به افزایش است. از جمله تأثیرات مهم منفی اینگونه سایت‌ها به ویژه در بین دانش‌آموزان و دانشجویان می‌توان به افزایش اضطراب و استرس اشاره نمود.

در تحقیقات پیشین متغیر جنسیت و نقش جنسیتی در قالب کلی بررسی و میزان ارتباطش و تاثیرپذیری‌اش از شبکه‌های اجتماعی مورد بررسی قرار گرفت. و همچنین تاثیر شبکه‌های اجتماعی (به دلیل رشد روزافزون‌شان) را بر سلامت روحی و روانی افراد جامعه منجمله زنان

1- Klinger et al

2- Ying & Huei

3- Coyne et al

4- Cortesi et al

5- Keles et al

6- Windham

7- Yen

8- Favaretto

و به علاوه نحوه ارتباط با جنس مخالف، ارتباطات خانوادگی، اضطراب اجتماعی را نشان دادند. اما در این پژوهش تاثیر ۵ مولفه‌ی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی با ظرافت و دقت در سنجش‌پذیری متغیر مستقل (با پنج مولفه‌اش) با متغیر وابسته مورد بررسی قرار گرفت. و با آزمون-های پیشرفته و مدل‌سازی نشان داده شد که هر کدام از مولفه‌ها چقدر با متغیر وابسته رابطه دارند و مهمتر از آن با وارد شدن مولفه دیگر در مدل چقدر تاثیر مولفه‌های دیگر بالا یا پایین می‌رود. و در نهایت قوی‌ترین تاثیر به ترتیب مولفه‌ها بر هویت جنسی نمونه آماری تحقیق نشان داده شد.

۳. روش پژوهش

روش این تحقیق اسنادی و پیمایشی و از نوع توصیفی و تبیینی است. با استفاده از روش اسنادی ابعاد مفهومی و نظری موضوع مورد بررسی قرار گرفته است. محققین قبل از تنظیم ابزار جمع‌آوری اطلاعات (مصاحبه - پرسش‌نامه) از مشاهده مشارکت‌آمیز به مدت یکسال و نیم بهره برده‌اند. به دلیل گسترده بودن جمعیت آماری تحقیق از روش پیمایش استفاده شد، و به دلیل دسترسی به نمونه آماری در دانشگاه پیام مرکز ساری به علاوه اینکه جنسیت ثابت (دانشجویان دختر) بود روش تصادفی بکار گرفته شد.

جامعه آماری عبارت است از کلیه عناصر و افرادی که در یک مقیاس جغرافیایی دارای یک یا چند صفت مشترک باشند. بدیهی است اگر جامعه مورد نظر بزرگ باشد محقق ناچار است از بین افراد جامعه تعداد مشخصی را به عنوان نمونه برگزیند. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور ساری که تعداد آنها برابر ۲۴۵۰ نفر می باشد.

چون کل دانشجویان در دسترس بودند از روش تصادفی بهره برده شد و از آنجائیکه لیست کامل دانشجویان با شماره دانشجویی و شماره ارتباطی‌شان با یک نظم عددی در آموزش قابل ارجاع بودند از روش تصادفی سیستماتیک انتخاب شد بنابراین با استفاده از روش تصادفی سیستماتیک افراد نمونه انتخاب شدند هر چند که به دلیل عدم همکاری و قابل دسترس نبودن برخی از نمونه‌ها تعداد بیشتری انتخاب شدند که در صورت عدم همکاری قابلیت جایگزین شدن را برای نمونه‌های انتخاب تصادفی داشته باشند. در نهایت ۳۹۵ نمونه به دست آمد. و اطلاعات از میان آنها گردآوری شد.

۳.۱. تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها:

الف) متغیر وابسته: برای سنجش این متغیر، و دربرگرفتن مفهوم نقش جنسیتی ۱۸ پرسش (برخورد با جنس مخالف متناسب با نیازهای جنسیتی خود، شناسایی نیازهای جنس خود با استفاده از فیلم و کتابهای آموزشی، تمایل به ابراز نیازهای جنس خود، علاقه به مکالمه‌های متناسب با نقش‌های جنسیتی، آرام شدن با تامین نیازهای جنسیتی خود، داشتن شخصیتی قوی در برابر جنس مخالف، داشتن اراده قوی برای خودنمایی در برابر جنس مخالف، مهربان بودن در برابر جنس مخالف، ایستادگی نکردن در برابر نیازهای جنس خود، مقاوم بودن در برابر نیازهای جنس مخالف، داشتن توانایی اتخاذ موضعی متفاوت در برابر جنس مخالف، داشتن آگاهی کامل نسبت به اندام جنسی خود، آگاه بودن از نقش‌های جنسیتی خود، احساس قدرت کردن در برابر جنس مخالف، ضروری دانستن ارضای نیازهای جنسی، قبول داشتن تفاوت‌های جنسیتی خود با جنس مخالف) بر اساس مقیاس لیکرت آماده و از پاسخگویان سوال و جمع‌آوری اطلاعات شد. نتایج آزمون روایی نشان می‌دهد که ارزش آلفای این متغیر ۰,۸۴ برای هیجده آیت می‌باشد، یعنی اینکه یک همساز و انسجام درونی قابل قبولی برای سنجش مفهوم نقش جنسیتی وجود دارد.

ب) متغیر مستقل: اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی: برای سنجش این متغیر، و دربرگرفتن مفهوم اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی ۲۰ سوال (گویه) بر اساس مقیاس لیکرت و ۵ سوال در سطح سنجش فاصله‌ای برای میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی که جمعا می‌شوند ۲۵ پرسش، آماده

و از پاسخگویان جمع‌آوری اطلاعات شد. نتایج آزمون روایی نشان می‌دهد که ارزش آلفای این متغیر ۰,۷۷ برای ۲۰ پرسش (آیتم) می‌باشد، یعنی اینکه یک همسازی و انسجام درونی قابل قبولی برای سنجش مفهوم اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی وجود دارد.

(۱) میزان دل‌بستگی به شبکه‌های اجتماعی: مفهوم دل‌بستگی به شبکه‌های اجتماعی به میزان گرایش و توجه خاص به پیام‌ها، فیلم‌های صوتی و تصویری و مطالب اجتماعی - سیاسی و بیانی‌های افراد مهم و پرطرفدار در فضای مجازی بر می‌گردد. برای سنجش این متغیر، و دربرگرفتن میزان دل‌بستگی به شبکه‌های اجتماعی ۵ پرسش (میزان علاقمند بودن به پیام‌های ارسال شده از سوی کاربران شبکه‌های اجتماعی، میزان خوش آمدن از ویدئوهای به اشتراک گذاشته، میزان دل‌بستگی به لطف‌ها و جوک‌های ارسال شده، میزان استفاده از مطالب اجتماعی و سیاسی موجود در شبکه‌های اجتماعی، میزان علاقه به بیانی‌های سلبریتی‌ها) بر اساس مقیاس لیکرت آماده و از پاسخگویان سوال و جمع‌آوری اطلاعات شد. نتایج آزمون روایی نشان می‌دهد که ارزش آلفای این متغیر ۰,۷۳ برای پنج پرسش (آیتم) می‌باشد، یعنی اینکه یک همسازی و انسجام درونی قابل قبولی برای سنجش میزان دل‌بستگی به شبکه‌های اجتماعی وجود دارد.

(۲) میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی: اعتقاد به شبکه‌های مجازی به میزان پذیرش افراد جامعه در خصوص صحت پیام‌ها، ویدئوهای موجود و اعتقاد به اینکه مطالب موجود در فضای مجازی در بین افکار مردم نفوذ دارند و موجب آگاهی‌های اجتماعی و سیاسی در بین مردم می‌شوند. برای سنجش این متغیر، و دربرگرفتن میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی ۵ پرسش (میزان باور داشتن به صحت پیام‌های موجود در شبکه‌های اجتماعی، میزان اعتقاد به صحت ویدئوهای موجود در شبکه‌های اجتماعی، میزان اعتقاد به تاثیر شبکه‌های اجتماعی در شبکه‌های اجتماعی در بین افکار عمومی، میزان اعتقاد به مفرح بودن شبکه‌های اجتماعی، میزان اعتقاد به تاثیر شبکه‌های اجتماعی در افزایش آگاهی‌های اجتماعی و سیاسی) بر اساس مقیاس لیکرت آماده و از پاسخگویان جمع‌آوری اطلاعات شد. نتایج آزمون روایی نشان می‌دهد که ارزش آلفای این متغیر ۰,۷۹ برای پنج پرسش (آیتم) می‌باشد، یعنی اینکه یک همسازی و انسجام درونی قابل قبولی برای سنجش میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی وجود دارد.

(۳) میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی: در مفاهیم جامعه‌شناسی منظور از میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی شرکت در کارهای جمعی در مسائل اجتماعی، سیاسی، مذهبی و همچنین مسائل شخصی و خانوادگی اطلاق می‌شود. برای سنجش این متغیر، و دربرگرفتن میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی ۵ پرسش (میزان مشارکت در شبکه‌های اجتماعی در مورد مسائل اجتماعی، میزان مشارکت در شبکه‌های اجتماعی در امور خیرخواهانه، میزان مشارکت در شبکه‌های اجتماعی در امور مسائل سیاسی، میزان مشارکت در شبکه‌های اجتماعی در مورد مسائل دینی و مذهبی، میزان مشارکت در شبکه‌های اجتماعی در مورد مسائل شخصی و خانوادگی) بر اساس مقیاس لیکرت آماده و از پاسخگویان جمع‌آوری اطلاعات شد. نتایج آزمون روایی نشان می‌دهد که ارزش آلفای این متغیر ۰,۸۱ برای چهار پرسش (آیتم) می‌باشد، یعنی اینکه یک همسازی و انسجام درونی قابل قبولی برای سنجش میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی وجود دارد.

(۴) میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی: در مفاهیم جامعه‌شناسی منظور از میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی به خشنودی قلبی و درونی از برنامه‌ها، سرعت استفاده از مطالب نوشتاری و فیلم‌های صوتی - تصویری فضای مجازی اطلاق می‌شود. برای سنجش این متغیر، و دربرگرفتن میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی ۵ پرسش (میزان رضایت از سرعت انتقال پیام در شبکه‌های اجتماعی، میزان رضایت از سرعت دانلود تصاویر و ویدئوها در شبکه‌های اجتماعی، میزان رضایت از سرعت آپلودها، میزان رضایت از ابزارهای کاربری شبکه‌های اجتماعی مثل ویرایشگری، میزان رضایت از قوانین مربوط به حفظ حریم شخصی در شبکه‌های اجتماعی) بر اساس مقیاس لیکرت آماده و از پاسخگویان جمع‌آوری اطلاعات شد. نتایج آزمون روایی نشان می‌دهد که ارزش آلفای این متغیر ۰,۷۵ برای

پنج پرسش (آیتم) می‌باشد، یعنی اینکه یک همسازی و انسجام درونی قابل قبولی برای سنجش میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی وجود دارد.

۵) میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی: این متغیر در سطح سنجش فاصله‌ای بوده بنابراین برای سنجش آن از ۵ سوال در خصوص میزان ساعات استفاده از شبکه اجتماعی تلگرام، اینستاگرام، فیسبوک، واتس آپ و یوتیوب از پاسخگویان جمع‌آوری اطلاعات شد. جمع ساعات استفاده از این شبکه‌ها متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی را می‌سازد. با توجه به سطح سنجش فاصله‌ای ارزش آلفای آن کامل می‌باشد.

۴. یافته‌های تحقیق:

۴.۱. ویژگی‌های جمعیت نمونه:

جدول ۱: توزیع یک بعدی فراوانی و درصد فراوانی رشته، گروه سنی و وضعیت استفاده از شبکه‌های اجتماعی توسط پاسخگویان

رشته تحصیلی پاسخگویان			متغیر گروه سنی پاسخگویان			متغیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی			متغیرها
علوم انسانی	علوم پایه	علوم تجربی و فنی	پایین (۱۹-۲۲)	متوسط (۲۳-۲۶)	بالا (۲۶+)	تلگرام و واتس آپ	اینستاگرام	سایر	گروه
۳۳۲	۵۱	۱۲	۲۴۵	۱۰۳	۴۷	۱ الی ۳ ساعت در روز	حدود ۱ ساعت در روز	حدود ۱ ساعت در روز	فراوانی
۸۴٪	٪ ۱۳	۳٪	۶۲٪	۲۶٪	۱۲٪	۴۴,۶٪	۳۳,۲٪	۴,۲٪	درصد

جدول ۱ توزیع یک بعدی فراوانی و درصد فراوانی رشته، گروه سنی و وضعیت استفاده از شبکه‌های اجتماعی توسط پاسخگویان است. نتایج حاصل از داده‌های پژوهش حاضر نشان دهنده‌ی آنست که از کل پاسخگویان که ۳۹۵ نفر بودند بر حسب رشته تحصیلی آنها: ۳۳۲ نفرشان (۸۴ درصد) علوم انسانی، ۵۱ نفرشان (۱۳ درصد) علوم پایه و ۱۲ نفرشان (۳ درصد) علوم تجربی و فنی بودند، در گروه سنی پاسخگویان ۲۴۵ نفرشان (۶۲ درصد) در گروه سنی ۱۹-۲۲ ساله، ۱۰۳ نفرشان (۲۶ درصد) در گروه سنی ۲۳-۲۶ ساله و ۴۷ نفرشان (۱۲ درصد) در گروه سنی ۲۶ و بیشتر بودند. بر حسب استفاده از شبکه‌های اجتماعی پاسخگویان ۴۴,۶ درصد از تلگرام و واتس آپ حدود ۱ الی ۳ ساعت در روز و ۳۳,۲ درصد از اینستاگرام حدود ۱ ساعت در روز و ۴,۲ درصد پاسخگویان از دیگر شبکه‌های اجتماعی حدود ۱ ساعت در روز استفاده می‌کنند. که نشان دهنده‌ی بالاتر بودن نمای تعداد بیشتر نمونه پاسخگویان رشته تحصیلی علوم انسانی، گروه سنی (۱۹-۲۲ ساله) و استفاده بیشتر از شبکه اجتماعی تلگرام و واتس آپ در بین پاسخگویان تحقیق هست.

۴.۲. یافته‌های استنباطی

فرضیه‌های مورد نظر با استفاده از آزمون رگرسیون یک متغیره و چند متغیره سنجیده شدند و نتایج زیر به دست آمد. جداول ۲ رابطه‌ی هر کدام از متغیرهای مستقل را با متغیر وابسته نشان می‌دهد، با توجه به اینکه سطح سنجش متغیر وابسته (هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر) و متغیرهای مستقل (اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه و پنج مؤلفه آن: میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی، میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی، میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی، میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی و میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه) فاصله‌ای است از آزمون پارامتریک پیرسون و همچنین در ادامه رگرسیون چند متغیره و تحلیل مسیر برای بررسی ۶ فرضیه تحقیق اقدام شده است.

جدول ۲. نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین متغیرهای مستقل وابسته تحقیق

معناداری	میزان همبستگی	متغیرهای مستقل
۰/۰۰۰	۰/۴۸**	اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی
۰/۰۰۰	۰/۴۶**	میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی
۰/۰۰۰	۰/۴۱**	میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی
۰/۰۰۰	۰/۲۶**	میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی
۰/۰۰۲	۰/۱۶**	میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی
۰/۰۰۰	۰/۳۱**	میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی

**همبستگی در سطح ۰,۰۱ (۲ دنباله) معنی دار است

طبق نتایج جدول ۲ و با توجه به اینکه سطح معنی داری خطای آزمون در سطح اطمینان ۰/۹۵ کمتر از ۰/۰۵ است، بنابراین می‌توان گفت که فرضیه اصلی تایید می‌شود و بین اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه با نقش جنسیتی رابطه مستقیم معناداری وجود دارد و ضریب همبستگی دو متغیر برابر ۰/۴۸ است. به عبارتی با افزایش اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه، نقش جنسیتی نیز تغییر رو به افزایشی را خواهد داشت. در آزمون پیرسون بین تحقیق پنج‌گانه مولفه‌های متغیر مستقل (اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی) دو مولفه‌ی میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی و میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی رابطه مستقیم در سطح ضعیفی را با متغیر وابسته تحقیق (هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر) نشان داده‌اند ولی سه مولفه دیگر متغیر مستقل (میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی و میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی) رابطه متوسط و مستقیمی را با متغیر وابسته تحقیق داشته‌اند (جدول ۲).

جدول ۳- ضریب رگرسیون چند متغیره برای متغیرهای مستقل وارد شده در مدل رگرسیون

متغیرها	ضرایب غیر استاندارد		ضریب Beta	ضریب t	سطح معنی داری
	Std. Error	b			
(عدد ثابت)	۳/۰۴۶	۲۴/۶۸۴		۸/۱۰۳	۰/۰۰۰
۱ میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی	۰,۱۲۱	۰,۹۴۰	۰,۴۰	۷/۷۸۷	۰/۰۰۰
۲ میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی	۰,۱۳۶	۱,۰۱۸	۰,۴۲	۷/۵۰۲	۰/۰۰۰
۳ میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی	۰,۱۲۳	۰,۵۲۱	۰,۱۸	۴/۲۴۸	۰/۰۰۰
۴ میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی	۰,۱۴۳	-۰,۴۹۸	-۰,۲۱	-۳/۴۸۷	۰/۰۰۱

جدول شماره ۳ نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیره به روش (گام به گام) را برای متغیر وابسته " هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر " نشان می‌دهد. متغیرهای مستقلی که رابطه معنی داری با متغیر وابسته داشتند وارد معادله شده که از ۵ متغیر مستقل مربوطه پژوهش ۴ متغیر شرایط ورود به معادله را لحاظ کردند. این ۴ متغیر مستقل توانستند ۰,۳۳ درصد از واریانس متغیر وابسته (هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر) را تبیین نمایند.

¹. Stepwise

برای ترسیم نمودار تحلیل مسیر، در ابتدا یک آزمون رگرسیون چندمتغیره با مؤلفه‌های چهارگانه متغیر مستقل (میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی، میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی و میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی) با متغیر وابسته (هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر) اجرا می‌شود. نتایج نشان دادند که از پنج مؤلفه متغیر مستقل، فقط چهار مؤلفه با متغیر وابسته همبستگی مستقیم و بی‌واسطه داشتند:

۱- میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی (با ضریب ۰,۴۰)

۲- میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی (با ضریب ۰,۴۲)

۳- میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی (با ضریب ۰,۱۸)

۴- میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی (با ضریب ۰,۲۱)

در ۵ مؤلفه متغیر مستقل اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه، چهار مؤلفه فوق در روش رگرسیون مهمتر تلقی شده و با متغیر هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر همبستگی مستقیم و بدون تاثیر دیگر عوامل دیده شدند. برای دست یافتن به مدل تحلیل مسیر هر بار یکی از چهار مؤلفه (میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی، میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی و میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی) را جای متغیر وابسته در آزمون رگرسیون چندمتغیره قرار داده و تاثیر دیگر عوامل روی آنها سنجیده می‌شود، بدین صورت تاثیرات غیرمستقیم بعد از سنجش تاثیرات مستقیم بدست آمده و بوسیله پیکان‌هایی نشان داده می‌شود که به سمت متغیر وابسته جهت دارند، و ضرایب Beta (ضریب تاثیر استاندارد) مربوطه هر کدام از متغیرها روی پیکان خودش نوشته می‌شود. این مورد روی نمودار ۱ نمایش داده شد.

جدول ۴. آماره‌های اجرای ۴ بار آزمون رگرسیون چندگانه که نمودار ۱ بر اساس آن آماده و طراحی شد

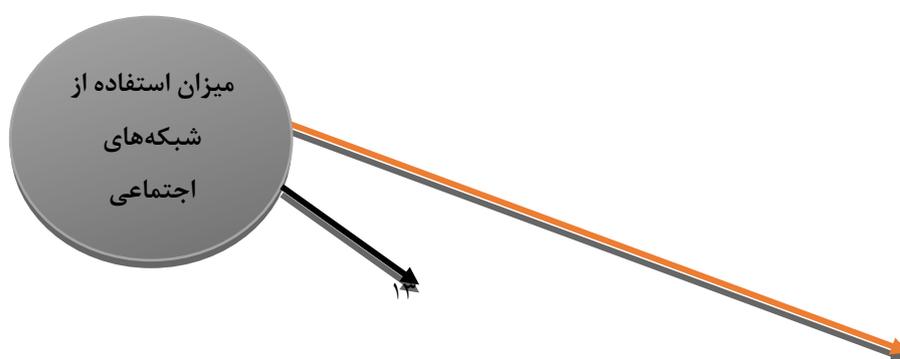
مقدار آزمون F (p-value)	R2 Adjusted	SEE اشتباه استاندارد	R ²	R	مؤلفه‌های مستقل سه گانه تحقیق	متغیر وابسته
۴۷,۰۶۱ (۰,۰۰۰)	۰,۳۲	۸,۷۴۰	۰,۳۳	۰,۵۷۰	۱. میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی ۲. میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی ۳. میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی ۴. میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی	هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر
۱۲۴,۸۴۰ (۰,۰۰۰)	۰,۴۸	۳,۲۱۴	۰,۴۹	۰,۶۹۹	۱. میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی ۲. میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی ۳. میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی	میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی
۱۰۵,۸۲۳ (۰,۰۰۰)	۰,۴۴	۳,۲۳۳	۰,۴۵	۰,۶۹۹	۱. میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی ۲. میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی ۳. میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی	میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی
۱۰,۱۱۶ (۰,۰۰۰)	۰,۰۴	۳,۶۰۷	۰,۰۵	۰,۲۲۲	۱. میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی ۲. میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی	میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی
۲۲۱,۹۴۲ (۰,۰۰۰)	۰,۵۲	۳,۱۰۰	۰,۵۳	۰,۷۲۹	۱. میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی ۲. میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی	میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی

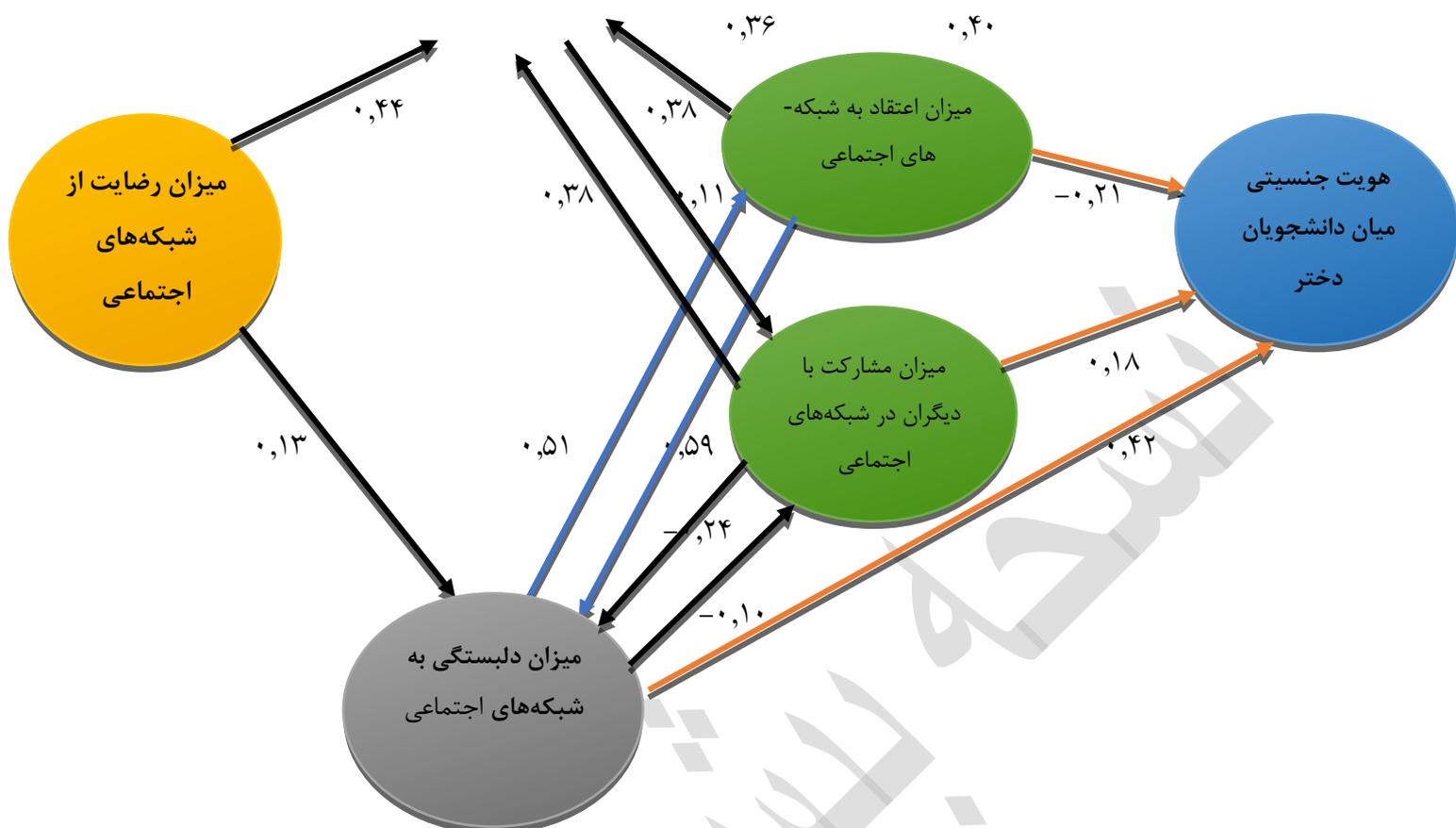
ضریب همبستگی (R) رگرسیون چند متغیره میان مؤلفه‌های متغیر مستقل (۱. میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی ۲. میزان دل‌بستگی به شبکه‌های اجتماعی ۳. میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی ۴. میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی) با متغیر وابسته (هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر) $R^2=0,33$ بدست آمد. اگر این ضریب بدست آمده را به توان دو برسانیم $R^2=0,33$ بدست می‌آید. و اینطور تحلیل می‌شود که ۳۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته تحقیق بوسیله چهار مؤلفه فوق تحلیل و تبیین می‌شود. به عبارت دیگر ۶۷ درصد $(1-0,33=0,67)$ از تغییرات هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر بوسیله عواملی دیگر تعیین می‌شوند که جای تحقیق و بررسی دارد. و تبیین ۳۳ درصدی توسط این چهار مؤلفه تبیینی معقول و مناسب به نظر می‌رسد.

جدول ۵. تاثیر کل (مستقیم و غیرمستقیم) پنج مؤلفه اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه بر متغیر وابسته تحقیق

مؤلفه‌ها	تاثیر مستقیم (بدون واسطه)	تاثیر غیرمستقیم (با واسطه)	تاثیر کل مؤلفه‌ها
میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی	۰,۴۰	$0.36 * -0.21 = -0.08$ $0.11 * 0.18 = 0.02$ $0.36 * 0.59 * 0.42 = 0.09$	۰,۴۳
میزان دل‌بستگی به شبکه‌های اجتماعی	۰,۴۲	$0.51 * -0.21 = -0.11$ $-0.24 * 0.18 = -0.04$ $-0.10 * 0.38 * 0.40 = -0.02$ $0.51 * 0.38 * 0.40 = 0.08$	۰,۳۳
میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی	۰,۱۸	$-0.10 * 0.42 = -0.04$ $-0.10 * 0.51 * -0.21 = 0.01$ $0.38 * 0.40 = 0.15$ $0.38 * 0.36 * -0.21 = -0.03$	۰,۲۷
میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی	-۰,۲۱	$0.38 * 0.40 = 0.15$ $0.59 * 0.42 = 0.25$ $0.59 * -0.24 * 0.18 = -0.03$	۰,۱۶
میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی	-----	$0.44 * 0.43 = 0.29$ $0.13 * 0.33 = 0.04$	۰,۳۳

جدول ۵، تاثیرات مستقیم و غیرمستقیم و همچنین تاثیر کل متغیرهای مستقل تحقیق را نشان می‌دهد. چگونگی محاسبه تاثیر کل بدین صورت است که؛ میزان تاثیر مستقیم، همان Beta (بتای) ضریب استاندارد تاثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته نوشته می‌شود. میزان تاثیر غیرمستقیم نیز از حاصل ضرب مقادیر ضریب بردارهای مسیر از طرف متغیر مستقل تا متغیر وابسته بدست آمده نوشته می‌شود. تاثیر مؤلفه میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی همچنین از ضرب تاثیر مستقیم‌اش بر جمع ضریب کل مؤلفه‌های میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان دل‌بستگی به شبکه‌های اجتماعی بدست می‌آید. و تاثیر کل هر پنج مؤلفه با جمع تاثیر مستقیم و تاثیر غیرمستقیم محاسبه می‌شود.

نمودار ۱. عوامل مؤثر بر هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر (به همراه ضرایب مسیر)

نمودار ۱ روابط مستقیم (چهار متغیر) و روابط غیرمستقیم (متغیر میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی) را با متغیر وابسته تحقیق نشان می‌دهد. همان‌طوری که در روابط فوق مشاهده می‌شود چهار متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی، میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی و میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی علاوه بر داشتن رابطه مستقیم، رابطه غیرمستقیمی نیز با متغیر وابسته دارند. ولی متغیر میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی فقط تأثیر غیرمستقیمی بر متغیر وابسته دارد. که مشخص می‌شود متغیر میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی به واسطه دو متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی بر هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر تأثیر دارد که نمودار ۱ مشهود است.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

به منظور تبیین و تحلیل ذهنی و بدست آوردن آگاهی نظری، نتایج تجربی بدست آمده از این تحقیق به مقایسه و تبادل با نتایج دیگر تحقیقاتی که در قسمت دوم این پژوهش آمده پرداخته می‌شود. در غالب تحقیقات پیشین این نتیجه مشترک بدست آمد که اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه با همه مؤلفه‌هایش تأثیر معناداری بر متغیر وابسته تحقیق (هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر) داشته است. در بعضی از پژوهش‌ها اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه توانسته اثر مستقیمی بر روی هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر نشان دهد اگرچه استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی کارکردهای مثبت زیادی دارد ولی افراط در استفاده از آن و عدم تناسب سنی مسائل و مشکلات بسیاری را برای افراد جامعه ایجاد نموده است. بین انزوای اجتماعی، افسردگی، کاهش ارتباط خانوادگی سطوح بالاتری از اضطراب اجتماعی و فقدان هویت یافتگی با اعتیاد به اینترنت و مصرف زیاد آن بود. فعالیت‌های اعتیادآمیز زنان، عموماً بازی‌های

پرخاشگرانه، سایت‌های هرزه‌نگاری و فعالیت‌های اعتیادآمیز مردان نیز عموماً تشکیل دوستی‌های حمایت‌گرانه، دوستیابی و سایت‌های ضداخلاقی است.

نتایج تحقیق با یافته‌های تحقیق احیایی (۱۳۹۴) همخوانی دارد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که نقش جنسیتی کاربران، تحت تاثیر عضویت در فیس‌بوک قرار دارد. استفاده زیاد و مداوم از فیس‌بوک می‌تواند جریان هویت‌یابی جنسیتی را با اختلال رو به رو کند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که میان عضویت در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و نحوه اختصاص وقت به سایر فعالیت‌های اجتماعی ارتباط وجود داشته و بیشتر پاسخ دهندگان اذعان کرده‌اند که به دلیل استفاده بیش از حد از اینترنت برای فعالیت در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی مورد اعتراض سایر اعضای خانواده واقع شده‌اند. همچنین میان عضویت در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی با مقوله‌هایی نظیر نحوه ارتباط با جنس مخالف و شیوه محاورات اعضا در محیط بیرونی ارتباط وجود دارد. نتایج تحقیق با یافته‌های تحقیق کلینگر و همکاران (۲۰۲۴)، بینگ و همویی (۲۰۲۳)، مازلین و مور (۲۰۱۴)، یین^۱ و همکاران (۲۰۰۷) و فیوریتو^۲ و همکاران (۲۰۰۴) همخوانی ندارد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که در افرادی که بیشتر از اینترنت استفاده می‌کنند سطوح بالاتری از اضطراب اجتماعی و فقدان هویت یافتگی مشاهده می‌شود. کوینه و همکاران (۲۰۲۳) نتیجه گرفتند هویت جنسی در بررسی از استفاده از رسانه‌های اجتماعی و سلامت روان جوانان نقش واسطه را بازی می‌کند.

در این پژوهش اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه با پنج مؤلفه اصلی‌اش (میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی، میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی، میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی و میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی) به عنوان متغیر مستقل و اثرگذار بر متغیر وابسته پژوهش (هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر) لحاظ شده است. هر ۶ فرضیه این پژوهش تایید شدند و ۵ فرضیه رابطه مستقیمی را با متغیر هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر نشان دادند. فقط فرضیه ۴ تحقیق یعنی میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی رابطه معکوسی را با متغیر وابسته در حد ضعیف داشته است.

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که در ۵ مؤلفه متغیر مستقل اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه، چهار مؤلفه (میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی، میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی و میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی) در روش رگرسیون مهمتر تلقی شده و با متغیر هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر همبستگی مستقیم و بدون تاثیر دیگر عوامل دیده شدند. ضریب همبستگی (R) رگرسیون چند متغیره میان مؤلفه‌های متغیر مستقل (۱. میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی ۲. میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی ۳. میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی و ۴. میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی) با متغیر وابسته (هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر) ۰,۵۷۰ بدست آمد.

نکته قابل توجه، نو و بدیع این تحقیق در اینست که با اجرای رگرسیون چندمتغیره دیده می‌شود که ضرایب تاثیر استاندارد یا همان Beta نشان از اثرگذاری ترتیبی چهار مؤلفه متغیر مستقل است که به این ترتیب می‌باشد. ۱. میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی (۰,۴۲). ۲. میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی (۰,۴۰). ۳. میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی (-۰,۲۱). ۴. میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی (۰,۱۸). پر واضح هست که تاثیرات با توجه به ضرایب بتای آنها رتبه‌بندی می‌شود و به نظر درست هم می‌باشد. و علی‌الخصوص مؤلفه میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی یک رابطه معکوسی را با متغیر وابسته تحقیق نشان می‌دهد یعنی اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی رابطه منفی و معکوسی با نقش جنسیتی دانشجویان دختر نمونه تحقیق دارد. و بعلاوه اینکه مؤلفه پنجم تحقیق یعنی میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی رابطه مستقیم و معناداری را با متغیر وابسته تحقیق نشان نداده است و در رگرسیون چند متغیره در تاثیرگذاری متغیرهای مستقل خارج شده است. لازم به ذکر است که گفته شود که هر پنج مؤلفه متغیر مستقل در آزمون پیرسون رابطه معناداری را با متغیر وابسته تحقیق داشته‌اند که در جدول ۲ دیده می‌شود. بنابراین هر ۶ فرضیه تحقیق تایید شده‌اند فرضیه اول که فرضیه اصلی تحقیق بود و ۵ فرضیه دیگر که

1- Yen

2- Favaretto

مولفه‌های پنجگانه متغیر مستقل بودند همه رابطه‌شان با متغیر وابسته تحقیق تایید شدند. ولی در رگرسیون چند متغیره با توجه به اهمیت اثرگذاری متغیرها بر روی متغیر وابسته مولفه میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی رابطه مستقیمی را با متغیر وابسته احراز نموده است.

اما با اجرای آزمون تحلیل مسیر دیده می‌شود که نتایج بالا تغییر بسیار جالب توجهی نموده است که به تحلیل این مورد مهم پرداخته می‌شود. با اجرای تحلیل مسیر و بدست آمدن تاثیر مستقیم و غیرمستقیم مولفه‌های پنج‌گانه متغیر مستقل دیده شد که ترتیب اثرگذاری تغییر قابل توجهی نمود. در آزمون تحلیل مسیر ترتیب اثرگذاری به اینصورت تغییر کرد: ۱. میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی با تاثیر کل ۰,۴۳ ۲. میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی با تاثیر کل ۰,۳۳ و همچنین میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی با تاثیر کل ۰,۳۳. ۳. میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی با تاثیر کل ۰,۲۷ ۴. میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی با تاثیر کل ۰,۱۶ (جدول ۵)

تفسیر رتبه‌بندی نهایی به این صورت هست که مولفه میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی که در رگرسیون چندمتغیره بیشترین بتا یا اثرگذاری را نشان می‌داد در آزمون پیشرفته تحلیل مسیر به رتبه دوم اثرگذاری تقلیل کرد و مولفه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی بیشترین اثرگذاری را نشان می‌دهد. دو مولفه میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی و همچنین میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی هر دو با تاثیر کل ۰,۳۳ به طور مشترک در رتبه دوم اثرگذاری جای گرفتند. و جالب اینکه مولفه میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی که در رگرسیون چند متغیره هیچ تاثیر مستقیمی را بر متغیر وابسته نشان نداده بود و از جدول تاثیرگذاری کنار گذاشته شده بود با اجرای آزمون تحلیل مسیر و جمع تاثیراتش به رتبه سوم اثرگذاری متغیرها بر روی متغیر وابسته ارتقاء پیدا نمود. و مولفه میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی که رتبه سوم اثرگذاری را در رگرسیون چند متغیره در بین ۵ مولفه را داشت به رتبه آخر رسید اما جالب اینکه تاثیر منفی و معکوسی را که در هم آزمون پیرسون و هم رگرسیون چند متغیره داشت مبنی بر اینکه هر چقدر اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی کمتر نقش جنسیتی دانشجویان دختر بالا و بهتر می‌شد در آزمون تحلیل مسیر با جمع اثرات یک رابطه مستقیمی را در حد تاثیر کل ۱۶.۰ با متغیر وابسته تحقیق پیدا می‌نماید به این معنا که این مولفه یعنی میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی ابتدا رابطه و سپس تاثیر مستقیمی بر روی نقش جنسیتی دانشجویان دختر نمونه تحقیق داشته است که از دستاورد و نتیجه بدیع و نوی این پژوهش به حساب می‌آید.

برای تبیین بیشتر یافته‌های تحقیق باید به چارچوب نظری ارائه شده در تحقیق اشاره کرد. لاسول با تفکیک مقوله تبلیغات از آموزش، تبلیغات را در معنی گسترده آن فن تحت تاثیر قرار دادن عمل انسان از طریق دستکاری تصورات تعریف کرد در حالی آموزش را محدود به انتقال فنون مثل خواندن و نوشتن و مهارتهایی فکری و بدنی می‌دانست. در مطالعات تجربی (کارکردگرایی) لاسول با تاکید بر نقش‌های بی‌طرفانه ارتباطات و استقلال آن عملاً روابط مستقیم و غیرمستقیم رسانه‌ها را با ساختارهای گوناگون اجتماعی فراموش می‌کند. این در حالی است که در زمینه هر سه نقش ارتباطات تاثیر این ساختارها مشهود است. در راهنمایی افکار عمومی، سیاسی و خبری جامعه تاثیر دارد و در انتقال میراث فرهنگی یا نقش آموزشی معیارهای خاص جامعه و حتی معیارهای جوامع مسلط مثل دموکراسی حقوق بشر دخالت می‌کند. از سوی دیگر لپندسی معتقد است که نظریه‌های مربوط به نقش‌های جنسیتی ریشه در جامعه‌شناسی خانواده داشته و بر تقسیم جنسیتی نقش‌ها در خانواده و در نتیجه درونی شدن نقش به عنوان رفتارهای کلی فرد حتی خارج از محیط خانواده تاکید دارد. علاوه بر این نظریات کارکردگرایی یکی دیگر از حوزه‌های نظری کلان جامعه‌شناسی است که بر ارتباط شبکه‌ای بخش‌های مختلف جامعه و تاثیر آنها بر یکدیگر و کارکرد آن در کل جامعه تاکید دارد. این در حالی است که کارکردگرایان در بررسی نقش‌های جنسیتی در جوامع ابتدایی به این نتیجه رسیدند که تقسیم جنسیتی در آن دوران کاملاً مشخص، مجزا و پراهمیت بوده است، به طوری که مردان وظیفه نان‌آوری را بر عهده داشتند و به همین منظور ساعات زیادی را دور از خانه می‌گذراندند و این در حالی است که زنان درگیر نقش‌های فرزندآوری و نگهداری از مزرعه و رسیدگی به امور خانه بودند. در حالی کارکردگرایان تقسیم جنسیتی نقش‌ها را عامل ایجاد تعادل در جامعه می‌دانند، نظریه تضاد رویکرد دیگری به این مقوله دارد. نظریه تضاد از تئوری‌های کلان در جامعه‌شناسی است که توسط کارل مارکس مطرح شده و عمده‌ترین

فرض‌های آن بر تعارضات بین طبقات مختلف اجتماعی استوار است. براساس دیدگاه مارکس تعارضات میان طبقات مختلف جامعه بر سر منابع محدود مانند کنترل بر ابزار تولید (زمین، کارخانه‌ها و منابع طبیعی) و توزیع بهتر منابع (پول، غذا و کالا) بوده و همین امر باعث می‌شود که کنترل بر منابع، در دست گروهی محدودی از افراد تحت عنوان بورژوا قرار گیرد و اکثریتی تحت عنوان پرولتاریا در مزارع و کارخانه‌ها به منظور تامین بقای خودش مشغول به کار باشند. در حالی که تئوری‌های کارکردگرایی و تضاد در سطح کلان به بررسی تقسیم نقش‌های جنسیتی می‌پردازند، تئوری کنش متقابل نمادین در سطح خرد به بررسی تقسیم نقش‌های جنسیتی می‌پردازد. بر اساس این تئوری رفتار اجتماعی به نقش‌ها و پایگاه‌هایی که مورد پذیرش است، بستگی دارد و رفتار اجتماعی، بر اساس گروهی که فرد بدان تعلق دارد و نهادهایی که در آن ایفای وظیفه می‌کند، شکل می‌گیرد.

پیشنهادات: از آنجائیکه افزایش استفاده از شبکه‌های اجتماعی در جامعه و علی‌الخصوص در بین زنان و دختران ایرانی رو به رشد خواهد بود باید این دانش را به کاربران داد که خودشان باید آگاهانه تصمیم بگیرند که به چه روش درستی و صحیحی از این شبکه‌ها استفاده نمایند. به این ترتیب توصیه‌های ذیل بنا به نتایج پژوهش بیان می‌گردد. بیشترین مولفه‌ی تحقیق که بر نقش جنسیتی تاثیر بالایی داشته است، میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی می‌باشد بنابراین داشتن یک نظارت درست و موثری بر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی می‌تواند روش درست را در زندگی افراد در پی داشته باشد. در درجه دوم میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی و همچنین میزان رضایت افراد از شبکه‌های اجتماعی به یک اندازه بر نقش جنسیتی اثرگذارند پس با کنترل این دلبستگی و همچنین تنظیم این رضایتمندی مجازی می‌تواند به بهبود زندگی افراد بینجامد. میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی در صورت متناسب و حد خودتنظیمی می‌تواند در تعادل زندگی زنان و دختران به آنها یاری برساند. همانطور که در این تحقیق نشان داده شد کاملاً پرواضح هست که افراد به میزان کمی به شبکه‌های اجتماعی اعتقاد دارند این خودش دلالت بر این دارد که شبکه‌های اجتماعی علاوه بر مفید بودن در عین حال آسیب‌های زیادی می‌تواند داشته باشد پس در نتیجه می‌توان بطور جدی تصمیم گرفت که به تعادل در استفاده و وابسته بودن به آن پرداخت تا دچار آسیب‌های قطعی آن نشود.

منابع

- احيایي، پويان (۱۳۹۴). تحليل رابطه استفاده از شبکه اجتماعی فیس‌بوک با نقش جنسیتی در بین دانشجویان دانشگاه تبریز، فصلنامه مطالعات اجتماعی، دوره ۸، شماره ۲۷، صص ۴۱-۶۲.
- بشیر، حسن و افراسیابی، محمد صادق. (۱۳۹۱). شبکه های اجتماعی اینترنتی و سبک زندگی جوانان: مطالعه موردی بزرگ ترین جامعه مجازی ایرانیان، نشریه پژوهشات فرهنگی، شماره ۱ (۱۷)، صص ۳۱-۶۱.
- حمزوی، فاطمه و قربانی، نیما. (۱۳۸۶). خودشیفتگی و نقش های جنسی در نوجوانان دختر ایرانی، مطالعات زنان، سال ۵، شماره ۲، صص ۷۲-۵۵.
- خانجانی، زینب؛ اکبری، سعیده، (۱۳۹۰) رابطه ویژگی های شخصیتی نوجوانان و اعتیاد آنان به اینترنت. یافته های نو در روانشناسی، سال ششم، شماره ۱۹، صفحات ۱۱۳-۱۲۷ .
- خسروی، سیف اله. (۱۳۹۴). تاثیر شبکه های اجتماعی بر سلامت روحی و روانی افراد جامعه در ایران، دومین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی.
- خواجه شکوهی، علیرضا. (۱۳۹۲). تحليل نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات بر کیفیت زندگی روستاییان مطالعه موردی: روستاهای قرنآباد و اصفهانکلاته، شهر گرگان، فصلنامه علمی- پژوهشی دانشگاه گلستان، شماره ۷، صص ۱۲۰-۱۰۳.
- رئیس‌ی، زهره. (۱۳۸۸)، مقدمه ای بر روانشناسی ازدواج، چاپ اول، تهران، سینا، صص ۸۶-۶۹.
- سهرابی، محمدهادی؛ دوران، بهزاد و درگاهی، حسین. (۱۳۸۹) اثرات استفاده از اینترنت بر کاربران اینترنت در کافی نت های تهران، فصلنامه پایش، دوره سوم، سال ششم، شماره ۲۳.

- فلاحتی لیلا. (۱۳۹۵). نگرش به نقش های جنسیتی در نسیت با قومیت و جنسیت. فصلنامه پژوهشات فرهنگی ایران. دوره نهم. شماره ۱. ص ۳۳-۵۹
- قاضی نژاد مریم؛ شاکری فرشته (۱۳۹۱)، بررسی و تحلیل جامعه شناختی ترس از جرم و رفتار های غیر مدنی در میان زنان شهر تهران (با تاکید بر هویت جنسی و هویت مدنی). مسائل اجتماعی ایران، سال سوم، شماره ۲، صص ۲۰۲-۱۸۱.
- کاستلز، مانوئل (۱۳۸۵)، "عصر اطلاعات (اقتصاد-جامعه-فرهنگ)"، ترجمه حسن چاوشیان، تهران، انتشارات طرح نو.
- کنعانی، محمد امین (۱۳۹۶). بررسی تأثیر رسانه های اجتماعی بر نقش جنسیتی مادران و دختران: مطالعه ای در شهر رشت، فصلنامه توسعه اجتماعی، دوره ۱۱، شماره ۳، صص ۹۷-۱۲۸.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۸۶)، جامعه شناسی، ترجمه حسن چاوشیان، تهران: نی، صص ۴۵-۵۲.
- مجیدی قهرودی نسیم؛ سلطان محمدی زهره. (۱۳۹۰). عوامل موثر بر تفاوت های ارتباطی زنان و مردان در روابط میان فردی. فرهنگ ارتباطات. دوره ۱، شماره ۲، صص ۳۰-۴۵.
- Bellina, L., Missoni, E. (2009). Mobile cell-phones (M-phones) in telemicroscopy: increasing connectivity of isolated laboratories. *Diagnostic Pathology*, pp 16-28.
- Bullen, P. Harré, N. (2013). The internet: Its effects on fatuity and behavior implications for adolescents, Department of Psychology, University of Auckland.
- Chung, C(2013). "Ahome on the web", peresentation of self on personal hompage; in D.Gaunlett (ed). *Web.Studeis: rewiring media studies for the digital age*; London: Amold.
- Cortesi,S, Hasse A, Lombana-Bermudez A, Kim S, Gasser U.(2020), " Youth and digital citizenship+ (plus): understanding skills for a digital world", SSRN. Preprint posted online April 14, 2020. doi: 10.2139/ssrn.3557518.
- Coyne, Sarah M , Weinstein, Emily, Sheppard, J. Andan , James, Spencer, Gale, Megan, Van Alfen Nora Ririe, Megan , Monson, Cameron, Ashby, Sarah, Weston, Allison, Banks, Kennedy (2023), " Analysis of Social Media Use, Mental Health, and Gender Identity Among US Youths", *JAMA Netw Open* . 2023 Jul 3; 6(7):e2324389. doi: 10.1001/jamanetworkopen.2023.24389.
- Favaretto G, Morandin I, Gava M, Binotto f (2004). Internet and psychopathology: an analysis of the use of the Web by 1075 students at secondary school. *Epidemiol psichiatr Soc*, 54-249 :(4)13.
- Keles B, McCrae N, Grealish A.(2020), " A systematic review: the influence of social media on depression, anxiety and psychological distress in adolescents", *Int J Adolesc Youth*. 2020;25(1):79-93. doi: 10.1080/02673843.2019.1590851.
- Kim KH & Yun H. (2008) Cying for me, Cying forus: Relational dialectics in a Korean social network site. *Journal of Computer Mediated Communication*, 1(13): p 318-298. Joinson AN. Looking at, looking up or keepingup with people?: motives and use of Facebook. *ACM*.
- Klinger, Diana, Plender, Paul L., Marboe, Golli, Karwautz, Andreas, Kothgassner, Oswald D. & Dienlin, Tobias (2024), "Exploring the relationship between media use and depressive symptoms among gender diverse youth: findings of the Mental Health Days Study", *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, volume 18, Article number: 104 (2024). <https://doi.org/10.1186/s13034-024-00797>.

- Laramie, D.J. (2007). Emotional and behavioral aspects of mobile phone use. «ph.D» thesis of psychology, the California school of professional psychology. Pp 97-112.
- Lindsey, L. L., & Christy, S. (2011). Gender roles: A sociological perspective. Pearson Prentice Hall.
- Pempek TA, Yermolayeva YA, Calvert SL.(2009). College students' social networking experiences on Facebook. Journal of Applied Developmental Psychology; 30(3): 227-38.
- Windham, R.C. (2008). The changing Landscape to Psychological adjustment and academic Performance
- Yen, J., Koc, Yen C, wuh, Yang M. (2007). The comorbid psychiatric symptoms of Internet addiction: attention deficit and hyperactivity disorder (ADHD), depression, social phobia, and hostility. J Adolesc Health, 98 -93 (1)41.
- Yi-Ying Wu and Wen-Huei Chou(2023), " Smartphone addiction, gender and interpersonal attachment: A cross-sectional analytical survey in Taiwan", Sage Journal, <https://doi.org/10.1177/20552076231177134>.

Sociological analysis of the relationship between addiction to mobile phone social networks and gender identity (Female students of Payam e Noor University in Sari)

Abstract

The difference in gender roles is one of the most important biological experiences between men and women, which exists throughout societies and cultures, and the division of gender roles begins in childhood and in the stage of socialization and is manifested in all areas of life. The purpose of the current research is to study the sociological relationship between addiction to mobile phone social networks and gender identity (female students of Payam Noor University, Sari) in 1402. The current research is applied in terms of purpose, descriptive and correlational in terms of method and in terms of the method of collecting information, it is field. The statistical population of this research includes all female students of Payam Noor University in Sari, whose number is 2450. The sample size was estimated using Cochran's formula and 395 people were selected using systematic random sampling. In order to collect the required data, the standard gender identity questionnaire of McBride and colleagues (2008) and the researcher-made questionnaire of addiction to social networks were used. The data was analyzed with SPSS software and Pearson's correlation coefficient, multivariate regression and path analysis were used to analyze the hypotheses. The results of the research show that all five components of addiction to social networks have a direct and meaningful relationship with the gender identity variable. Finally, 4 components of the amount of use of social networks, the amount of attachment to social networks, the amount of belief in social networks and the amount of participation with others in social networks were able to explain 33% of the variance of the dependent variable of the research.

Key words: Addiction to social networks, mobile phone, gender identity, Sari city